Suomen Poliisijärjestöjen Liitto

100/12/2018

8.10.2018

Eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Asia HE 123/2018 vp / Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019
- Teema PL. 26 Poliisitoimi

Viite Eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaoksen lausuntopyyntö 25.09.2018

Valtion talousarvioesitys 2019

” Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Ennakoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Kestävän kehityksen ajattelun mukaisesti turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutukseen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa pureudutaan ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi.”

”Digitalisaatio ja ICT:n kehitys tarjoaa paitsi mahdollisuuksia tehostaa toimintaa, mutta myös lisää kyberrikollisuutta. Yksittäisten terroristisen väkivallan tekojen uhka on kohonnut Suomessa. Poliisin suorituskyky ei vastaa kaikilta osin olemassa olevia uhkakuvia, turvallisuusriskejä ja muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia. Keskeisin varautumistoimi yllättäviin terrori-iskuihin on poliisin riittävä ja toimintakykyinen resurssi. Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on suoraan verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Lisäksi poliisin käytettävissä olevan kaluston, välineiden, taktisen osaamisen ja koulutuksen on vastattava tämän päivän turvallisuusuhkiin ja toimintaympäristön vaatimuksiin kaikilta osin.”

Yleistä poliisitoimesta

Poliisien määrä on kehittynyt heikompaan suuntaan 2010-luvulla. Vuonna 2010 poliisien määrä oli 7875 poliisimiestä (htv). Vuoden 2017 toteuma oli 7149 poliisimiestä (htv). Vuoden 2019 tavoite on 7200, joka ei merkittävästi lisää poliisin suorituskykyä kentällä. Poliisimiesten vähentyminen näkyy erityisesti harvaan asutuilla ns. HARVA-alueella, jossa partioiden määrä on vähentynyt huomattavasti 2010-luvulla. Vähenevät partiot ovat vaikuttaneet heikentävästi poliisin kykyyn vastata esim. terrori-iskuun HARVA-alueella.

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Poliisilaitosten priorisointipaineessa säästöt ja leikkaukset tapahtuvat pääsääntöisesti muista toiminnoista kuin hälytystoiminnasta. Liikenteenvalvonnassa on viitteitä toiminnan tunnuslukujen heikkenemisestä esim. rattijuopumusrikosten määrän väheneminen. Liikenteenvalvonnan voi suorittaa osittain automaattisella liikenteenvalvonnalla, mutta ns. tolppavalvonnalla voi puuttua vain pieneen rajalliseen osaan liikennerikoksista. Samoin raskaan liikenteen valvonta heikkenee entisestään.

Hälytysvasteajan odotetaan kasvavan. Vasteajan parantaminen vaatisi enemmän partioita, jotta partioiden toiminta-alueet pysyisivät toiminnallisesti järkevinä. Mikäli vasteaikaa pyritään parantamaan nykyisillä resursseilla, johtaa se leikkauksiin ennalta ehkäisevästä toiminnasta, kuten nuorison parissa tehtävästä työstä (koulupoliisitoiminta), liikenteenvalvonnasta ja poliisimiesten jalkautumisesta yleisillä alueilla. Ylipäätänsä poliisimiesten partioinnin ohessa suorittava ennalta ehkäisevä valvonta tulee vähenemään.

Rikostorjunta

”Turvallisuustilanteen muutoksesta johtuvien uhkien torjunta tarkoittaa rikostorjunnan sisällä voimakasta panostusta vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuneitten rikosten sekä seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten tutkinnan suorituskyvyn varmistamiseen. Rikosten luonteen muuttuessa yhä monimutkaisemmiksi, vaatii niiden selvittäminen enemmän resursseja.”

Rikostutkintaa suorittavan henkilöstön määrään ei ole tulossa merkittäviä lisäpanostuksia. Tutkintatehtävissä työskenteleviltä poliiseilta saadun palautteen mukaan stressiä ja jopa työuupumusta on havaittavissa entistä useammalla, mistä johtuen rikostutkintaa ei koeta houkuttelevaksi työtehtäväksi.

Rikostorjunnan tunnusluvuissa tulee näkymään myös valvonnan sekä partioiden ennalta ehkäisevän toiminnan tason lasku. Vähentynyt valvonta tulee heikentämään päivittäisrikosten selvitysprosenttia. Poliisin panostaessa väheneviä resursseja entistä enemmän törkeään rikollisuuden selvittämiseen jää päivittäisrikollisuuden tutkiminen entistä heikommalle tasolle. Poliisi on muuttumassa viranomaiseksi, jonka tavallinen kansalainen kohtaa vain saadessaan rangaistusvaatimuksen kameravalvonnan perusteella, tai saadessaan kotiin ilmoituksen siitä, että hänen kellarikomeroonsa tehtyä murtoa ei resurssisyistä tutkita. Tämä tulee ennen pitkään vaikuttamaan myös kansalaisten suhtautumisessa poliisiin.

Tutkintaresurssin heikentyessä tullaan esitutkinta keskeyttämään entistä herkemmin. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa sarjoittamista tapahtuu entistä vähemmän. Tutkinta- ja valvontaresurssien heikentyessä myös piilorikollisuus lisääntyy. Perinteistä piilorikollisuutta on erityisesti huumausaine- ja talousrikollisuus. Tämä tulee näkymään tilastoissa kyseisten rikollisuuslajien vähenemisenä, joka saattaa luoda väärän mielikuvan toiminnan tehokkuudesta.

Lupahallinto

Lupahallinnon toimia suunniteltaessa tulee muistaa, että sähköiset palvelut eivät ole kaikkien kansalaisen tavoitettavissa. Vanhukset ovat epävarmoja digitaalisten palveluiden käyttäjiä. Samoin osalla Suomessa oleskelevista ulkomaalaisista ei ole digitaaliseen asiointiin tarvittavia välineitä, kuten pankkitunnuksia tai tunnistautumiseen soveltuvaa henkilökorttia. Palveluverkko tulee pitää niin kattavavan, että kaikilla on kohtuullinen mahdollisuus saada poliisin lupapalveluista henkilökohtaista palvelua.

Kansalaisten ikääntyessä lupavalvonnan työtaakka kasvaa erityisesti ikäihmisten lupa-asioissa, kuten ampuma-aseluvissa ja ajo-oikeuksissa. Harventuvassa palveluverkossa saattaa lupien valvonta hankaloitua kohtuuttomasti.

Poliisikoulutus

Poliisikoulutuksen aloituspaikkoja on nostettu vuodesta 2017 alkaen. Opiskelijapaikkojen määrä on nostettu 400: aan. Opiskelun aloittaa tämänhetkisen tietojen mukaan 390 opiskelijaa. Kaikkia opiskelijapaikkoja ei ole saatu täytettyä aiempinakaan vuosina. Eläkepoistuman ollessa tulevina vuosina n. 280 poliisimiestä vuodessa ei valmistuvilla poliisimiehillä pystytä välttämättä paikkaamaan muuta kuin eläke- ja muu poistuma. Poliisimiesten määrä uhkaa jäädä pysyvästi noin 7200 poliisimieheen.

Tilastojen perusteella poliisikouluun on kymmenen hakijaa yhtä opiskelupaikkaa kohden. Tosiasiassa valintakoekriteerit täyttäviä hakijoita on huomattavasti vähemmän, minkä vuoksi kursseja ei saada täyteen. Poliisikoulutus tulisi tehdä houkuttelevammaksi, jotta valintakriteerit täyttäviä hakijoita saataisiin enemmän koulutukseen.

Poliisikoulutuksen houkuttelevuutta pystyttäisiin kehittämään ainakin kahdella korjaavalla toimenpiteellä. Opintososiaalisten etuuksien poistaminen on vaikuttanut alanvaihtajien eli hieman varttuneempien hakijoiden määrään. Aiemmin poliisikoulutuksen aikana maksettiin koulun omaa päivärahaa, asuminen asuntolassa sekä ruokailu oli ilmaista. Vastaavia opintososiaalisia etuuksia (päiväraha, muonitus ja asuminen) on edelleen käytössä mm. kadettikoulussa ja rajakoulussa. Nämä turvallisuusalan koulutukset kilpailevat saman tyyppisestä hakija-aineksesta. Opintososiaalisten etuuksien palauttamisella samalle tasolle muiden turvallisuusalojen koulutuksen kanssa olisi myönteinen vaikutus hakija-aineksen laatuun.

Toinen merkittävä ja konkreettinen toimenpide on poliisin rahoituksen takaaminen tietylle henkilövuositasolle. Tällä hetkellä poliisilaitoksissa on satoja määräaikaisia virkoja, joita ketjutetaan vuodesta toiseen poliisilaitoksen määrärahatilanteesta riippuen. Pitkäaikaisella rahoituksella ja sitoutumisella tiettyyn vakinaiseen henkilöstömäärään olisi varmuudella positiivinen vaikutus hakijamäärään ja -laatuun.

Suojelupoliisi

Tuleva tiedustelulainsäädäntö tulee vaikuttamaan erittäin paljon Supon toimintavalmiuksiin. Tiedustelulainsäädäntö auttaa Supoa vastamaan yhteiskuntaan kohdistuviin uhkiin. Lainsäädäntö ei ole ainut merkittävä asia, vaan samaan aikaan tulee pitää huolta Supon riittävästä pitkäjänteisestä rahoituksesta. Henkilökuntaa tulee kouluttaa uusiin haasteisiin ja koulutetusta henkilökunnasta tulee pitää huolta tarjoamalla heille vakinaisia palvelussuhteita.

Supon toimintavalmiutta luodessa tulee huomioida myös paikallispoliisin resurssien merkitys Supon toiminnalle. Supo kerää tietoa paikallispoliisin kenttä- ja hälytyspartioilta sekä tutkinnalta. Resurssien väheneminen näkyy myös Supon mahdollisuutena saada tietoa kentän operatiivisilta toimijoilta.

Lopuksi

Vähenevä poliisihenkilöstö on kovan paineen alla yhteiskunnan lisääntyvien vaatimusten takia. Henkilöstö kokee, ettei se pysty vastaamaan kansalaisten ja yhteiskunnan kasvaviin

tarpeisiin. Henkilöstöbarometrissa (HB 2015) noin 2/3 henkilöstöstä on kokenut, että poliisin resurssit eivät ole riittävät.

Henkilöstössä on myös kasvavissa määrin viitteitä työuupumuksesta. Tulevaisuuden näkymiä poliisiorganisaatiossa pidetään heikkoina. Yhä useampi näkee, ettei organisaatiossa ole etenemismahdollisuuksia ja entistä useampi suunnitteleekin alanvaihtoa. Poliisiorganisaatio koetaan keskimäärin heikommaksi työpaikaksi kuin valtionhallinnon muut virastot. Työnantajakuvalla on todennäköisesti myös vaikutusta Poliisiammattikorkeakoulun hakijamääriin ja hakijoiden tasoon.

Poliisin henkilöstötilanteessa on viitteitä Ruotsin poliisissa tapahtuneesta murroksesta, jossa poliiseja alkoi siirtymään pois organisaatiosta syistä, jotka on Suomessakin nostettu esille henkilöstöbarometrissa.

Korjaavia toimenpiteitä tulee tehdä käytännössä, ei ainoastaan juhlapuheissa.

Jonne Rinne
puheenjohtaja

Mika Nygård
järjestöpäällikkö

Suomen Poliisijärjestöjen Liittoon kuuluu runsaat 11 000 jäsentä poliisista, oikeusministeriön hallinnonalalta ja hätäkeskuslaitoksesta.